

ANÀLISI DE LA GENEALOGIA DE LA NISSAGA DELS COPONS

Clara JAUMANDREU i OLIVERAS*

RESUM

Aquest article té per objectiu realitzar una anàlisi exhaustiva de la genealogia del llinatge Copons, una de les famílies més distingides de la Catalunya del segle XVIII. Tot l'estudi s'ha estructurat mitjançant la recerca metòdica i l'anàlisi comparativa de diferent documentació, tot i que l'inventari parcialment conservat de Josep de Copons i d'Oms, el quart marquès de Moja, ha resultat clau pel fet d'obtenir informació històrica molt valuosa i aconseguir fer molt més comprensible el present estudi.

Paraules clau: Genealogia, família Copons, Marquesat de Moja, Josep de Copons i d'Oms, Catalunya Moderna.

ABSTRACT

This article aims to make an exhaustive analysis of the genealogy of the Copons lineage, one of the most distinguished families in the Catalonia of the XVIII century. The whole study has been structured through the methodical research and comparative analysis of different documentation, although the partially preserved inventory of Josep de Copons i d'Oms, the fourth Marquis of Moja, has been the principle key to obtain very valuable historical information and to make the present study much more comprehensible.

Keywords: Genealogy, Copons family, Marquisate of Moja, Josep de Copons i d'Oms, Modern Catalonia.

*. Universitat de Barcelona

Després de concebre el gran llegat documental de la família Copons i d'analitzar els diferents articles i estudis realitzats fins avui, la finalitat d'aquest escrit ha acabat encaminant-se cap a una recerca i una investigació al més exhaustiva possible d'aquest llinatge noble català. Per realitzar aquest estudi s'ha analitzat en profunditat l'inventari de Josep de Copons i d'Oms, el qual, a part d'esmentar les terres que es donen en herència al marquès, conté informació considerable del llinatge familiar. A més d'aquesta documentació, s'ha posat en consideració altres fonts primàries i secundàries amb l'objectiu de donar consistència acadèmica al present estudi.¹

La transcendència i l'envergadura de la nissaga dels Copons és tan elevada no només pel fet d'haver establert el seu domini en diverses poblacions de la Segarra,² sinó també perquè van destacar especialment pel fet d'ostentar el títol nobiliari del marquesat de Moja.³

Per iniciar l'anàlisi s'ha pres com a punt de partida el document datat del 1885 i signat per l'advocat Jaume Alegret, en el qual consta l'inventari parcialment conservat del quart marquès de Moja. En realitat, aquest és només el document que certifica la traducció castellana realitzada pel notari Francisco Mas i Fontana. Aquesta traducció, al seu torn, es basa en l'inventari original de Josep de Copons i d'Oms, signat per ell mateix el 1759. A partir d'aquesta informació, i gràcies al perllongat estudi d'altres fonts de gran importància, s'ha anat analitzant els diferents personatges de la nissaga per acabar emplaçant-los en la història de manera fidel.

Com ja s'ha referit en línies anteriors, la documentació preservada és molt abundant: més de 2.500 pergamins i 577 lligalls provinents de l'arxiu patrimonial del Marquesat de Moja de la Biblioteca de Catalunya, 51 instruments provinents de l'Arxiu Comarcal del Maresme, i molts altres documents emanats de l'Arxiu Nacional de Catalunya i de l'Arxiu

1. M'agradaria reconèixer enormement la figura del professor Ginés Puente Pérez per la confiança, la paciència i la dedicació per tal d'acabar fent possible aquest projecte.

2. LLOBET I PORTELLA, J.M. "Dalmau de Copons, un cavaller cerverí desafiat per Gil Suárez (1465)". *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres*, 47, 2000, p. 425.

3. BIBLIOTECA DE CATALUNYA. "Fons del Marquesat de Moja". *Centre de Fons i col·leccions, Arxiu del fons patrimonial*, 2016, p. 1.

Històric Municipal d'Argentona.⁴ També existeix molta documentació conservada al castell de Sant Genís de Vilassar, ja que és la seu de la baronia de Vilassar i de dos títols posseïts per la Casa de Barberà i de la Manresana,⁵ ostentat pels descendents de la nissaga protagonista.

Tot i la dificultat de la tasca present, l'estudi ha permès extreure amb èxit alguns primers resultats pel que fa a la reconstrucció de la genealogia familiar dels Copons, els quals poden ajudar a entendre una mica més la transcendència d'una de les dinasties passades més destacades del nostre territori. En cap cas la intencionalitat ha estat la de completar les investigacions referents a aquest àmbit de la història moderna de Catalunya, sinó que el principal objectiu del present escrit ha estat la recopilació de dades que fins ara encara no s'havien aportat i l'anàlisi de l'esmentada genealogia familiar.

Història i genealogia dels Copons

Segons Enric Mitjana de Las Doblas, advocat i genealogista de finals del segle XIX, el fundador de la família Copons va ser Guillem de Copons.⁶ Ramon Berenguer el Sant el va nomenar castlà del castell de Copons el 1153, un castell del segle XI situat a dalt d'una carena del costat de l'església parroquial del poble de Copons, a l'Anoia.⁷ Aquest castell el va heretar el seu fill, Arnau de Copons. La dinastia la va seguir Jaume de Copons, que va ser declarat cavaller pel rei Pere III. A finals del segle XIII, Pere de Copons i Boixadors, fill de Jaume, un cavaller que va participar en la conquesta de Menorca, va casar-se amb Sibilla de Rajadell, i va aportar a la casa Copons el títol de Senyor de Llor, provinent de les terres de Lleida. A partir d'aquí el llinatge va anar creixent i es van anar configurant altres branques i titulatures, i l'anàlisi de

4. ALMUZARA, R. "Els plànols del marquesat de Moja". *Centre d'estudis Argentonins Jaume Clavell*, 18, gener de 2002, p. 19.

5. CUADRADA MAJÓ, C.; GARRIGA PUJALS, M. *El rescat de les cent donzelles o de Sant Esteve. Manuscrit de la Genealogia del llinatge Pinós*. Universitat Rovira i Virgili, 2018, 23, p. 27.

6. BIBLIOTECA DE CATALUNYA, 2016, p. 11.

7. AJUNTAMENT DE COPONS. *Camí Real. Butlletí informatiu d'opinió Vila Copons*, 11, gener del 2011, p. 5.

l'arbre genealògic permet comprendre la importància del llegat familiar. Alguns exemples d'adquisició de titulatures amb el temps són, de més antigues a més modernes: el senyoriu de Llor, a les terres de Lleida, amb Sibil·la de Rajadell (1266), el senyoriu de la Manresana, a la comarca de la Segarra, amb Hug de Copons (c. 1420), el senyoriu del Bullidor, al Pla d'Urgell, amb Dalmau de Copons i Guimerà (1487),⁸ el senyoriu d'Espitlles, a l'Alt Penedès, amb Joan Ot de Copons i de Bardají (1516), el senyoriu de la Torre de Moja, a l'Alt Penedès, amb Àngela Teixidor (c. mitjan segle XVII), el marquesat de Moja, a l'Alt Penedès, amb Ramon de Copons i Grimau (1702), el marquesat de Cartellà amb Maria Lluïsa de Cartellà-Desbosch Descatllar i de Sarriera (1758), i el marquesat de Barberà amb Maria Josefa de Pinós Sant-Climent i de Copons (1801).

Així doncs, el llegat es remunta a l'edat mitjana, però per entendre quina va ser la posició política, social i econòmica dels Copons durant l'edat moderna catalana i què és el que els va fer tan importants, cal definir unes pautes referents al context històric. Cap al segle XVII Barcelona va esdevenir el centre neuràlgic del Principat. Abans de la guerra de Successió (1701-1714), a la ciutat ja hi havia una classe dirigent que tenia el control polític i econòmic. El fonament d'aquesta autoritat era el control institucional, amb la base econòmica en les rendes dels feus i del comerç. Aquesta classe social era una mescla de la vella noblesa d'origen rural i de la nova noblesa urbana unida a grans mercaders. Durant la guerra, grans cases catalanes van desaparèixer o es van integrar en les castellanes, però hi va haver membres d'una noblesa intermèdia que van ser capaços de trencar les barreres de posició. Alguns dels membres que van ocupar posicions destacades en diferents institucions van ser alguns personatges de la llavors petita família noble dels Copons, com Jaume de Copons i d'Aiguaviva-Tamarit, que el 1662 va ser diputat eclesiàstic, president de la Diputació del General i bisbe de Lleida el 1680. També Ramon de Copons, que va ser membre del Consell de Cent el 1656.⁹ Després de la guerra, l'elit

8. BIBLIOTECA DE CATALUNYA, 2016, p. 11.

9. SANJUÁN, J.M. "La pervivencia de una élite: la evolución de la nobleza urbana Barcelonesa en el largo plazo (1714-1919). Del siglo XIX al XXI. Tendencias y debates". Asociación de Historia Contemporánea. Actas del XIV Congreso. Mónica Moreno Seco (coord.). Alicante, 20-22 setembre de 2018, p. 614.

catalana ja va passar a ser una oligarquia aristocràtica, ja que a part que el poder estava a mans de molt poques famílies nobles, aquesta noblesa era la classe dominant. La repressió no va afectar de manera igualitària els membres de l'oligarquia barcelonina: els que no es van exiliar o morir van ser apartats dels òrgans de poder. A mesura que la situació es va anar normalitzant, la noblesa va començar a poder accedir a càrrecs municipals, tot i que amb una autonomia menor que abans de la guerra.¹⁰

Durant l'esmentat conflicte, els Copons van escollir diferents bàndols. Els Copons de la Manresana van donar suport de manera activa al candidat austriacista, mentre que els Copons encapçalats per Ramon de Copons i Grimau van ser lleials a la casa Borbó. Tant va ser així, que es van veure recompensats amb el marquesat de Moja. Aquest fet els va fer escalar socialment durant els segles XVIII, XIX i XX, fins a situar-se entre les famílies catalanes més pròsperes.¹¹

Així doncs, el marquesat de Moja va ser creat el 30 de novembre de l'any 1702 gràcies al títol concedit pel comte rei Felip IV¹² a Ramon de Copons i Grimau (c. 1630-1710), senyor de la Torre de Moja.¹³ Tot i que la família Copons ja tenia terres en herència en aquell moment, el marquesat de Moja implicava tenir el domini de la Torre de Moja, situada al poble de Moja, a Olèrdola (Alt Penedès). Aquesta avui encara està situada al casc urbà del poble, i és de planta circular. Està formada per carreus de pedra irregulars disposats horitzontalment, i a 9 metres d'alçària hi ha una porta original adovellada d'arc de mig punt. Es va documentar per primera vegada el 981.¹⁴

Des dels inicis de l'existència de la nissaga familiar i, com era habitual entre les famílies més distingides de la noblesa catalana per interessos econòmics i socials, els Copons es van anar emparentant amb altres famílies nobles. Una de les dinasties més destacades i que ha acabat

10. SANJUÁN, J.M, *op. cit.*, p. 615.

11. *Ibid.*, p. 616.

12. ALMUZARA, *op. cit.*, p. 18.

13. GABERNET, A. "La documentació del Baix Llobregat al fons del Marquesat de Moja de la Biblioteca de Catalunya". *Materials del Baix Llobregat*, 8, 2002, p. 123.

14. GENERALITAT DE CATALUNYA. "Apartat d'Arquitectura. Torre de Moja". Direcció General del Patrimoni Cultural.

acompanyant el nom del marquesat de Moja és la família Cartellà, que va ser incorporada amb el matrimoni entre Josep de Copons i d'Oms i Maria Lluïsa Cartellà-Desbosch Descatllar i de Sarriera,¹⁵ els quarts marquesos de Moja. El marquesat de Cartellà va ser concedit a Josep Galceran de Cartellà pel comte rei Carles III el 26 d'abril de 1707.¹⁶ El llegat històric familiar, doncs, és considerat com el dels marquesats de Moja-Cartellà.¹⁷

Continuant amb la línia cronològica d'esdeveniments, una de les construccions més rellevants del patrimoni dels Copons i que està directament relacionat amb el matrimoni referenciat anteriorment, és sens dubte el Palau Moja de Barcelona. Està situat al carrer Portaferriça número 1, fent cantonada amb la Rambla dels Estudis. La construcció va durar quinze anys (1774-1789), i va concloure el 1790, coincidint amb la mort de Josep de Copons i d'Oms.¹⁸ El Palau, doncs, va passar a ser la residència de la marquesa vídua. Gràcies al testament de Josepa de Sarriera i de Copons (1796-1865),¹⁹ que va ser l'última descendent i que pretenia conservar al complet el Palau, aquest no es va poder enderrocar —ni tan sols modificar, permetent només la construcció de balcons exteriors a la planta tercera—. Avui l'edifici és propietat de la Generalitat.²⁰

Durant el canvi polític, social i econòmic del segle XIX, moltes de les famílies aristocràtiques es van veure obligades a enfrontar-se a la burgesia i perdre, en molts casos, privilegis i rendes. Tot i això, la família Copons no va desaparèixer ni va trontollar, segurament gràcies al seu profund arrelament a l'estructura econòmica catalana d'aquell moment.²¹ Cap a mitjan segle XIX la família Copons encara mantenia una bona posició econòmica. El 1853, el marquesat de Moja-Cartellà,

15. BIBLIOTECA DE CATALUNYA, 2016, p. III.

16. ALMUZARA, *op. cit.*, p. 18.

17. *Ibid.*, p. 18.

18. *Ibid.*, p. 24.

19. *Ibid.*, p. 18.

20. RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, D. *Palau Moja*. Grau en Ciències i Tecnologies de l'Edificació. Història i arquitectura, [Benet Meca Acosta professor], febrer 2016, p. 3.

21. SANJUÁN, *op. cit.*, p. 619.

que en aquell moment estava a mans de Josep de Sarriera i de Copons, es mantenia entre els 25 propietaris més rics del moment.²²

La nissaga familiar va mantenir l'herència de la Torre de Moja fins al 1865, amb l'ostentació del títol per la darrera descendent, Josepa de Sarriera i de Copons.²³ Durant les primeres dècades del segle XIX, el marquesat de la Manresana va passar a ser dels marquesos de Barberà. A més, els comtes de Solterra van obtenir el marquesat de Moja i la baronia d'Eramprunyà, al Baix Llobregat.²⁴ Aquests marquesos i comtes resultaven ser els familiars més propers de la difunta Josepa i de la seva germana Maria, també finida sense descendència. Per aquest motiu, totes les propietats van ser traspassades a Ramon de Sarriera i Pinós-Sant Climent,²⁵ sisè comte de Solterra, vuitè marquès de Santa Maria de Barberà i sisè marquès de la Manresana.

El marquesat de Moja, però, va ser rehabilitat el 1924 i concedit a Pilar de Ponsich i de Sarriera. Quan va morir el 17 de gener de 1995, va passar al seu fill Josep Maria d'Olives i de Ponsich. Informacions recents corroboren que actualment la titlatura la porta Mercè de Fontcoberta i de Samà per via de la seva àvia materna, amb cognom Sarriera. D'altra banda, el títol del marquesat de Cartellà avui està vacant.²⁶

Després d'aquests primers apunts històrics, es procedirà a presentar la reconstrucció de la genealogia de la família Copons des del segle XI fins a l'actualitat, fins a vint-i-dues generacions.

22. SANJUÁN, *op. cit.*, p.624.

23. ALMUZARA, *op. cit.*, p. 18.

24. SANTIRSO RODRÍGUEZ, M. "Los últimos señores de Cataluña". *Hispania nova*, 2, 2001-2002, p.4

25. CUADRADA & GARRIGA, *op. cit.*, p. 32.

26. ALMUZARA, *op. cit.*, p. 18.

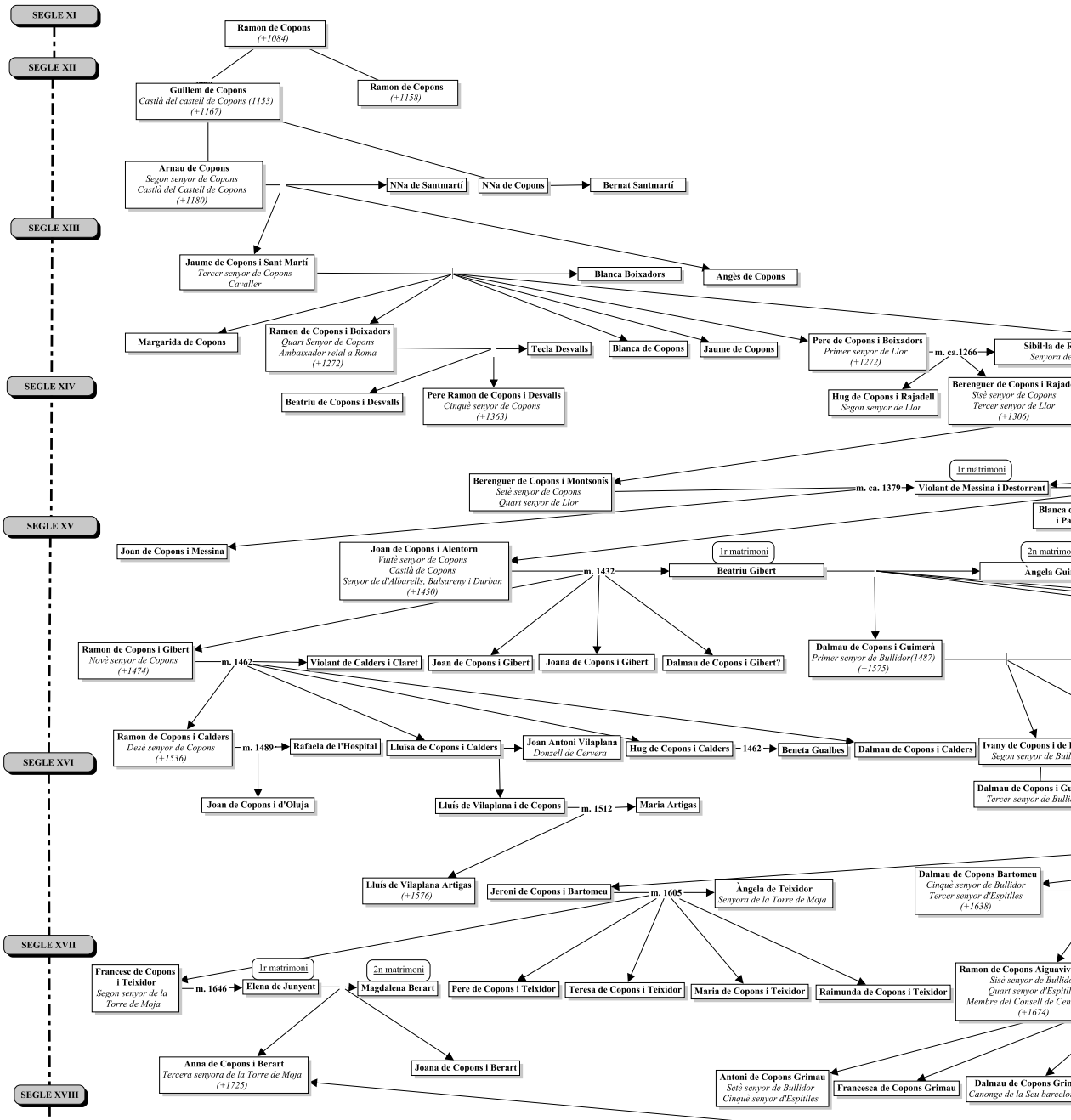
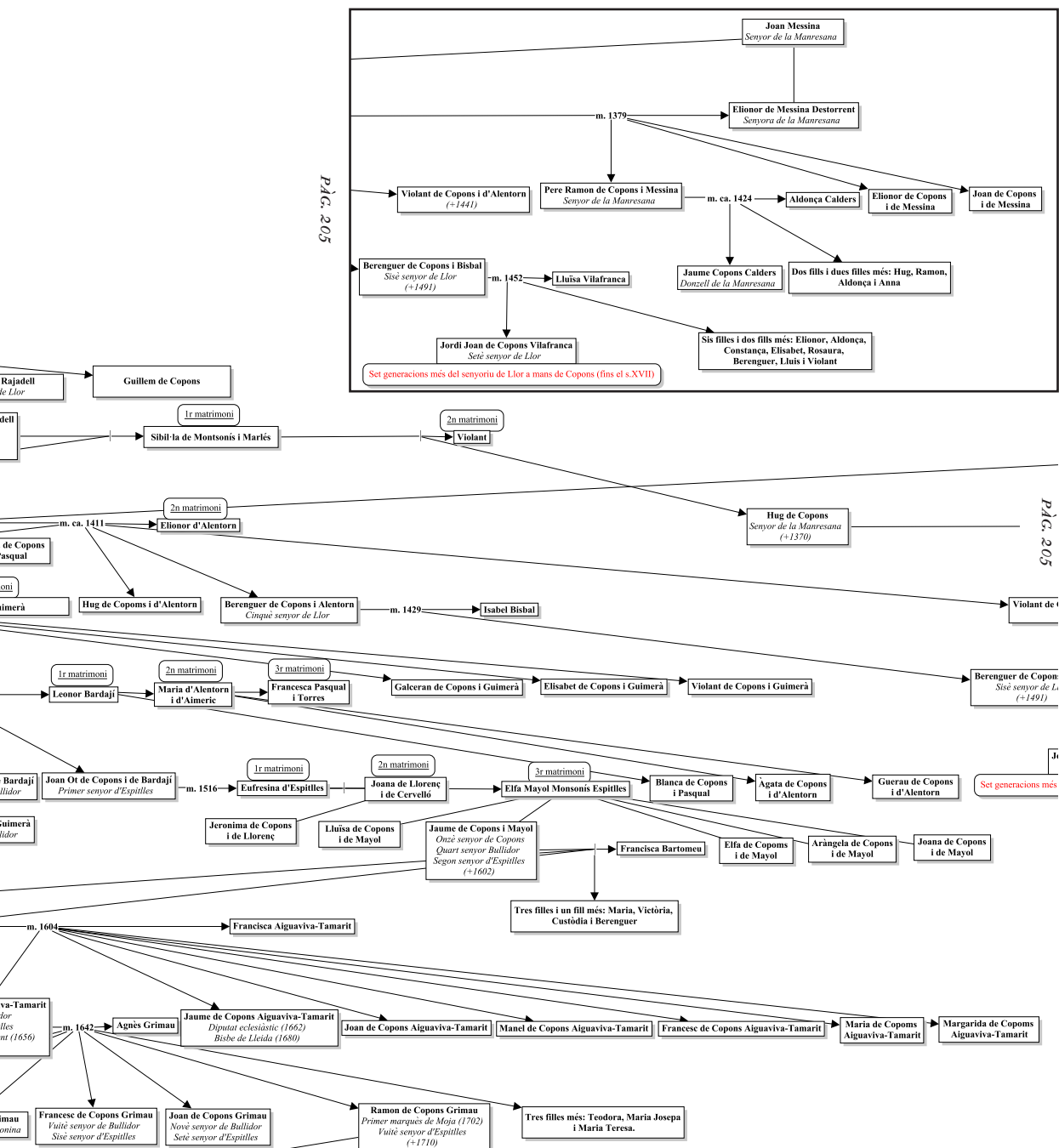
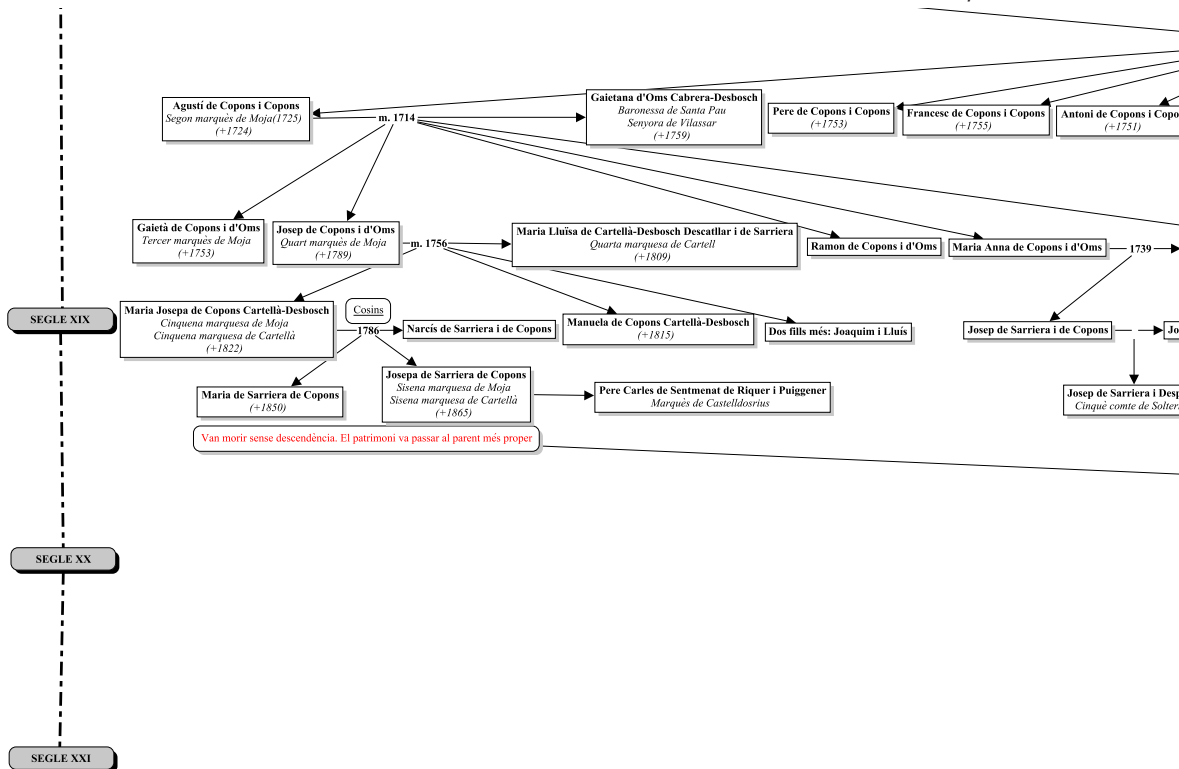
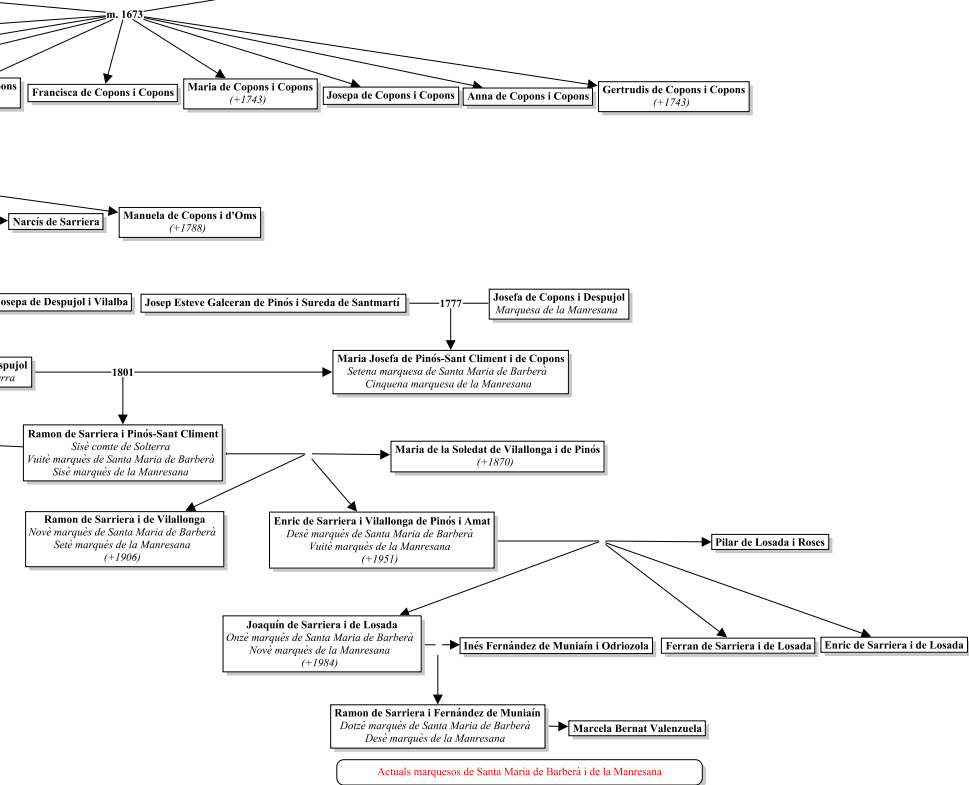

Fig. 1. Arbre Genealògic

PÀG. 205

A continuació es passaran a comentar i a desenvolupar alguns aspectes formals referents a la genealogia anteriorment presentada.

Pere Ramon de Copons i Desvalls, cinquè senyor de Copons, va cedir la seva titulatura al seu cosí Berenguer de Copons i de Rajadell, tercer senyor de Llor. És per això que tot i no ser descendents, Berenguer va ostentar la titulatura del sisè senyor de Copons.²⁷ Cal dir que Dalmau de Copons i Guimerà, tercer senyor de Bullidor, també va cedir els seus càrrecs a un cosí seu, Jaume de Copons i de Mayol, que a més de ser onzè senyor de Copons i segon senyor d'Espitlles per la seva descendència va passar a ser quart senyor de Bullidor el 1607.²⁸

Un aspecte un xic diferent però que segueix en la mateixa línia és un matrimoni entre cosins: Anna de Copons i Berart i Ramon de Copons i Grimau. Del seu enllaç en van sorgir moltes criatures, però només l'hereu, Agustí de Copons i Copons, va adquirir el marquesat de Moja,²⁹ que eventualment va passar al seu fill, Josep de Copons i d'Oms.

Hi ha alguns personatges dels quals no s'acaba de treure l'entrellat, i podria ser que es tractés d'errors reproduïts al llarg dels anys. Aquest és el cas de Dalmau de Copons i Guimerà, primer senyor de Bullidor, casat amb Leonor Bardají. Era el fill de Joan de Copons i Alentorn, vuitè senyor de Copons, i Àngela Guimerà. D'aquest matrimoni també en va sorgir Galceran, Isabel, Joana i Violant, però resulta que aquest no va ser el primer matrimoni de Joan de Copons. Abans d'aquest enllaç va estar casat amb Beatriu Gibert, d'on va néixer Ramon, Joan i, curiosament, un altre Dalmau. El Dalmau del primer matrimoni s'hauria anomenat Dalmau de Copons i Gibert, i hauria resultat ser el germanastre de Dalmau de Copons i Guimerà, ja que haurien compartit el mateix pare. Tot i això, quan realment sembla que van ser dues persones diferents, en moltes referències bibliogràfiques s'esmenta Dalmau de Copons i Gibert com el primer senyor de Bullidor.³⁰ Aquest fet fa pensar que realment no existissin dos fills de Joan Copons i Alentorn anomenats

27. BIBLIOTECA DE CATALUNYA, 2016, p. II.

28. *Id.*

29. *Id.*

30. MORALES ROCA, F. J. *Próceres habilitados en las cortes del principado de Cataluña, siglo XVII (1599-1713)*. Madrid: Editorial Hidalguía, 1983, p. 203.

Dalmau, sinó que al llarg dels anys s'hauria anat adjudicant el cognom de la primera muller de Joan de Copons i Alentorn al fill que realment va tenir per mare Àngela Guimerà. A tot això, no cal confondre'l tampoc amb Dalmau de Copons i Grimau, que va ser canonge de la seu barcelonina³¹ i va néixer cinc generacions més tard, resultant ser el rerebesnet de Dalmau de Copons i Guimerà. En la genealogia, doncs, es designa Dalmau de Copons i Gibert amb un interrogant, simbolitzant que realment no s'ha acabat d'identificar si es va dir així o no.

Pel que fa a les dates de matrimonis i de morts, no en tots els casos ha estat possible la seva localització. Tot i això, si hi ha hagut algun cas en el qual s'ha trobat la informació però no s'ha representat, significa que ha estat considerada poc rellevant pel que fa al tema a tractar en aquest article.

Anàlisi i interpretació de l'inventari de Josep de Copons i d'Oms

El document és un manuscrit amb signatura antiga que està custodiat pel fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya. En llegir-lo es pot identificar tres documents diferents: el certificat del 1885, la traducció del català al castellà feta pel notari Francisco Mas i Fontana i, finalment, el document original del 1759.

El nom de l'advocat Jaume Alegret i Vidal és el que presideix el document, i per tant, també és qui el firma en acabar. Amb les seves pròpies paraules fa una petita introducció explicant qui és i què és el que certifica. Explica que l'Il·lustre Senyor Ramon de Sarriera i de Vilallonga, marquès de Barberà i de la Manresana, li va entregar un document traduït del català al castellà per testimoniar-lo. Per fer-ho, obre cometes per transcriure literalment tot el que el notari Francisco Mas i Fontana va escriure (tot i que al fons documental només s'ha

31. MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M. A. "La mitjana noblesa catalana a la darrerria de l'etapa foral". *Estudis*, 55, 2010, p. 70.

preservat la transcripció parcial), i ho fa fins que no torna a tancar cometes a l'última pàgina, després de la signatura d'aquest mateix notari Mas i Fontana.

Tot i que el que està entre cometes pot semblar un sol document, el fet és que Francisco Mas i Fontana està transcrivint un altre document, que en aquest cas sí que és l'inventari de Josep de Copons i d'Oms, escrit pel seu notari José Buenaventura Fontana. S'ha d'entendre, doncs, que aquest últim document és el que estava en català i, per tant, és el que Francisco Mas i Fontana tradueix al castellà.

Pel que fa a la datació dels tres documents, dos es van fer després de la mort del quart marquès: la traducció el 22 d'abril del 1826 i el certificat el 15 de novembre de 1885. L'inventari com a tal, que va ser firmat de la pròpia mà de Josep de Copons i d'Oms, que va morir el 1790, es va signar el 18 de març de 1759.

Al fragment escrit originalment per José Buenaventura Fontana i traduït per Francisco Mas i Fontana, notaris que segurament eren de la mateixa família, s'hi explica que Josep de Copons i d'Oms passa a ser l'hereu universal dels béns que van ser de la seva mare Gaietana de Copons i d'Oms. El germà de Josep, Gaietà, era en realitat l'hereu de tots els béns, però en morir sense descendència els béns van passar a la seva mare i, posteriorment, a Josep. Se sap que és un inventari parcial perquè parla de tots els béns i de "*bienes sobre mencionados*", quan en realitat només es pot llegir, a la tercera pàgina, el mas Soler. Aquesta casa apareix amb un símbol que se'l notifica com a *item* (del llatí 'també'), fent una distinció de la casa i assenyalant-la com una addició a la resta de béns.

Del mas Soler s'explica que és una casa amb terres, algunes cultivables, amb part de muntanya i bosc, situada al terme de "*Reixach del Corregimiento de Mataró*". Continua l'escrit informant que si es troben nous béns, o bé es continuaran en el mateix inventari, o bé se'n farà un de nou. No se sap si es va continuar a les mateixes pàgines o no, però el cas és que en el document ANC no s'hi pot llegir res més.

Al final de la traducció de l'inventari original s'esmenta dues persones que van testimoniar l'escriptura: Pedro Pous, *presbítero*, i Bonaventura Ferrer, escriptent. Aquest últim és qui ocupa les últimes línies donant

consentiment a l'escrit. Aprova, doncs, que el quart marquès de Moja va signar l'inventari en persona.

Marquesat de Moja i marquesat de Mojà

Quan el marquesat de Moja es va rehabilitar el 1924, es va passar a dir marquesat de Moja de la Torre, ja que sempre hi havia hagut confusions amb el marquesat de Mojà.³² En castellà, el marquesat de Moja s'anomena *marquesado de Moyá*, cosa que no s'ha de confondre amb un altre títol nobiliari espanyol de la província de Conca atorgat per Isabel I de Castella el 1475, anomenat *marquesado de Moya*.³³ En català és senzill identificar els dos mots, ja que un s'escriu amb *j* i l'altre amb *ñ* amb accent final, però en castellà pot semblar confós. La diferència textual és només un accent, però el significat real varia notablement. Es refereix, doncs, en el cas que porti accent, a un territori alt-penedesenc ostentat pels marquesos catalans, i en el cas que no en porti, a unes terres conqueses pròpies d'uns marquesos castellans.

Al document, escrit en llengua castellana, s'esmenta fins a sis vegades la paraula "Moya" i només dues vegades el mot "Moyá". Aquest fet estaria indicant que hi ha sis errors textuais, ja que sempre s'estarà referint al terme "Moyá", en català Moja.

Ramon de Sarriera i de Vilallonga

Existeixen diferents estudis sobre el marquesat de Barberà, però només en un cas s'ha trobat escrit el nom de Ramon de Sarriera i de Vilallonga, que és la persona que apareix al document com l'individu que entrega el testament de Francisco Mas i Fontana a Jaume Alegret i Vidal per tal que el testimonii. La publicació en què s'esmenta aquest personatge

32. ALMUZARA, *op. cit.*, p. 18.

33. MOLINA GUTIÉRREZ, P. "Formación del patrimonio de los primeros marqueses de Moya". *En la España Medieval*, 12, 1989, p. 294.

fa referència no només a Enric de Sarriera i de Vilallonga de Pinós i Amat com a fill de Ramon de Sarriera i Pinós-Sant Climent i Maria de la Soledat de Vilallonga i de Pinós, sinó que també es parla d'un segon fill, Ramon de Sarriera i de Vilallonga,³⁴ l'artífex de la creació del certificat testimoniat.

Així doncs, un cop contextualitzat correctament el personatge en qüestió, degut a la importància que va tenir a l'hora de fer testimoniar l'inventari del seu rebesavi, es procedirà a explicar la procedència del seu llinatge i a través de quins matrimonis es va emparentar amb els Copons.

Al llibre *El rescat de les cent donzelles o de Sant Esteve. Manuscrit de la Genealogia del llinatge Pinós*, coordinat per la professora de la URV i directora de l'arxiu dels marquesos de Barberà, Coral Cuadrada Majó, i la responsable de l'arxiu de la URV Montserrat Garriga i Pujals, s'explica la història popular que envolta el personatge de Galceran de Pinós del poble de Vila-seca. També es transcriu i es contextualitza un manuscrit del 1620 de la seva nissaga familiar, realitzada pel Dr. Martínez-Giralt i l'arxivera Marta Alari. El referit llibre va poder ser escrit gràcies a la troballa del manuscrit per part de Coral Cuadrada.³⁵ Entre les pàgines d'aquest llarg estudi, concretament en la transcripció del manuscrit de la família Pinós, que sembla tenir els inicis cap a mitjan segle XI amb la possessió del primitiu castell de Pinós pels comtes de la Cerdanya,³⁶ es fa diferents esments al castell i terme de Vilallonga de la Salanca, poble que encara existeix i que es troba a la comarca del Rosselló. Aquest poble és citat per primera vegada al manuscrit com el lloc on el rei Sanç de Mallorca tenia les jurisdiccions civils, que va acabar cedint a Guillem de Canet el 1321.³⁷ La família Bellcastell va ostentar el domini de Vilallonga de la Salanca des del 1381.³⁸

34. MASSOT I MUNTANER, J. *Estudis de llengua i literatura catalanes/LIV. Homenatge a Joseph Gulsoy* 2. Publicacions de l'Abadia de Montserrat 2007, p. 55.

35. CUADRADA & GARRIGA, *op. cit.*, p. 8.

36. *Ibid.*, p. 84.

37. *Ibid.*, p. 165.

38. *Ibid.*, p. 199.

Un cop contextualitzat el mot *Vilallonga*, s'entén que no era un cognom familiar com a tal, sinó una senyoria. Alguns nobles solien utilitzar el terme d'allà on ostentaven la titulatura per referir-se al seu nom. Cal suposar, doncs, que la senyoria de Vilallonga de Salanca es va anar heretant al llarg del temps i que tota la gent que s'anomenava així era perquè tenia com a propietat el terme esmentat, com ara Maria de la Soledat de Vilallonga i de Pinós, que realment s'anomenava Maria de la Soledat de Pinós i Amat.

D'altra banda, a més, cal saber quan va aparèixer la família Sarriera dins del llinatge Copons per acabar d'explicar el cognom del personatge en qüestió. Maria Anna de Copons i d'Oms, filla d'Agustí de Copons i Copons i germana de Josep de Copons i d'Oms, es va casar el 1739 amb Narcís de Sarriera.³⁹ Aquest enllaç va significar l'inici de la unió de les famílies Copons i Sarriera, i Ramon de Sarriera i de Vilallonga representa la quarta generació dels Sarriera emparentats amb els Copons.

El mas Soler

El mas Soler, can Moia, mas Bastida o Torre del Reixac, pertany a l'antiga parròquia de Sant Pere de Reixac, a Montcada i Reixac. La primera datació que es té d'aquesta masia és del 20 d'agost del 1322. D'aquesta data se sap que una sentència arbitral va declarar el mas Soler com una senyoria dependent del benefici de Sant Joan, l'altar de l'església de Sant Pere de Reixac. Té, doncs, gran valor arqueològic, ja que a més de ser una construcció d'origen medieval, s'ha documentat assentaments pagesos en aquesta zona datats del segle X. Tot i això, el tipus d'intervenció és de caràcter conservatiu i no es permet la seva modificació. De fet, es proposa redactar el plantejament de la zona per tal que la masia recobri importància.⁴⁰

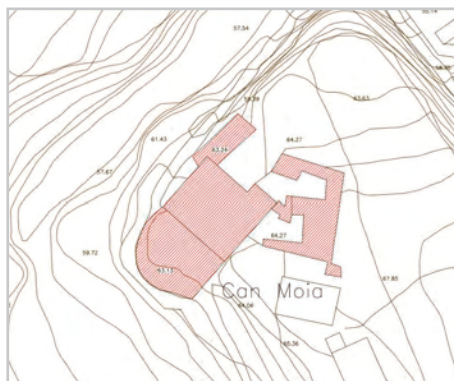
L'estat de conservació actual és òptim, i les façanes i cobertes principals es van reformar a principis del 1990. Actualment té l'ús de segona

39. BIBLIOTECA DE CATALUNYA, 2016, p. III.

40. GORINA DE TRAVY, J.L. "Can Moia". *Catàleg de Patrimoni Montcada i Reixac*, 2018, p. I.

Fig. 2. Plànol de localització del Mas Soler. ICGC. Catàleg de Patrimoni Montcada i Reixac.

Fig. 3. Plànol delimitació del bé. Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental de Montcada i Reixac.

Fig. 4. Façana principal de Can Moia. J.L. Gorina de Travvy. Catàleg de Patrimoni Montcada i Reixac.

residència amb masover, tot i que es valora com una de les masies del segle XIV més antigues de la zona. Conté peces de gran valor artístic i té característiques de palau,⁴¹ de manera que és considerat patrimoni arquitectònic.⁴²

És una masia de planta rectangular i està formada per tres cossos disposats en forma de U, amb baixos, pis i golfes amb coberta a cada vessant. La teula és de tipologia àrab, i a la part inferior hi ha un cos de planta baixa i pis. La façana principal té una aparença de palau renaixentista, que és fruit de diverses reformes. El portal de fusta està construït sota un arc de mig punt amb dovelles mitjanes de pedra sorrenca i d'un color beix. A la planta baixa hi ha finestres de la mateixa mida, amb reixes de ferro forjat decorades amb caps de drac. A la primera planta, als extrems, hi ha dues finestres geminades gòtiques. En aquest mateix nivell es pot veure el fons d'un rellotge de sol. A la planta de les golfes hi ha quatre arcades de mig punt, en què ressalta un capitell de rajola. A les cantoneres hi ha carreus i el mur està revestit amb un arrebossat. La façana lateral té uns grans finestrals que no s'adeqüen gaire a l'estètica de la masia. La façana de llevant no està arrebossada, i davant d'aquesta hi ha un gran espai pavimentat. La proposta actual és arrebossar aquesta façana.⁴³

L'any 1326 la masia ja posseïa molins fariners situats al costat del riu Besòs. El 1328 el propietari del terreny era Arnau Ferrando de Vilafranca, que va conservar la masia fins al 1332, quan va vendre-la a Jaume Bastida. A partir d'aquí la masia va anar canviant de mans: de Ramon Ricart a Jaume Gràcia, després a Guillem ça Rovira, etc. El 1372 es va concedir la llicència per celebrar misses i sermons a la capella de la Puríssima de dins de la masia. Cap a l'any 1386 la masia ja començava a tenir prestigi: cada vegada s'elevaven més els índexs de productivitat de les seves terres gràcies als molins paperers i drapers, però també a causa de les grans dimensions de la finca. El seu terreny

41. DIPUTACIÓ DE BARCELONA, "Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental de Montcada i Reixac". Servei del Patrimoni Arquitectònic Local, 1999, p. 102.

42. GORINA DE TRAVY, *op. cit.*, p.1.

43. DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1999, p. 103.

es va eixamplar gràcies a la compra del mas Riera, actual can Fontanet, per Simón Fontanet. A inicis del segle XVII la propietat va passar a ser del marquès de Barberà d'aleshores.⁴⁴

Va ser anomenada mas Soler fins al segle XVIII.⁴⁵ Tot i això, però, l'adquisició el 1715 per Agustí de Copons i Copons i Gaietana de Copons i d'Oms, els pares del quart marquès, hauria d'haver significat el canvi de nom per passar-se a dir definitivament mas Moia,⁴⁶ cosa que no es veu reflectit al document. En l'inventari es tracta la masia com a mas Soler, i el 1759 va passar a ser heretada per Josep de Copons i d'Oms.

Conclusions i reflexions finals

El mas Soler és avui en dia patrimoni arquitectònic de la baixa edat mitjana de Catalunya. Tot i haver estat prou important per heretar-se per un dels marquesos més importants de la noblesa catalana, avui té la funció de segona residència masovera. De tots els dominis atorgats al marquesat de Moja, doncs, el mas Soler avui no és més que una part insignificant de totes les propietats que va arribar a tenir. De fet, l'únic llegat que queda dempeus és el Palau Moja de Barcelona.

Aquest article ha suposat una immersió total i plenament satisfactòria en un bocí molt important de l'època moderna catalana. Aquesta anàlisi espera suscitar i encoratjar la producció de més estudis que puguin garantir la coneixença total i acurada d'una de les famílies nobiliàries més importants del territori català.

Agraïments

Per tal de concloure l'estudi, i perquè en quedi constància, m'agradaria agrair de tot cor l'orientació i la correcció rebuda per la mirada experta de la professora Coral Cuadrada Majó.

44. DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1999, p. 104.

45. GORINA DE TRAVY, *op. cit.*, p.1.

46. DIPUTACIÓ DE BARCELONA, 1999, p. 104.

F O N T S

- BIBLIOTECA DE CATALUNYA. “Fons del Marquesat de Moja”. Centre de Fons i col·leccions: Arxiu del fons patrimonial, 2016.
- DIPUTACIÓ DE BARCELONA. “Inventari del Patrimoni Històric, Arquitectònic i Ambiental de Montcada i Reixac”. Servei del Patrimoni Arquitectònic Local, 1999.
- GENERALITAT DE CATALUNYA. “Apartat d’Arquitectura. Torre de Moja”. Direcció General del Patrimoni Cultural.

B I B L I O G R A F I A

- ALMUZARA, R. “Els plànols del marquesat de Moja”. *Centre d’estudis Argentonins Jaume Clavell*, 18, gener de 2002, p. 18-24.
- AJUNTAMENT DE COPONS. *Camí Ral, Butlletí informatiu d’opinió Vila Copons*, 11, gener del 2011.
- CAMPANY I GUILLOT, J. “Els papers de la Baronia d’Eramprunyà: Aproximació a un fons patrimonial dispers en molts arxius”. *Materials del Baix Llobregat*, 11, 2011, p. 93-103.
- CUADRADA MAJÓ, C.; GARRIGA PUJALS, M. *El rescat de les cent donzelles o de Sant Esteve. Manuscrit de la Genealogia del llinatge Pinós*. Universitat Rovira i Virgili, 2018, 23, p. 516.
- DE FLUVIÀ I ESCORSA, A. *Nobiliari General Català: Llinatges i famílies de la noblesa immemorial*, volum II-a, ICGenHer 2017.
- FONT RIUS, J.M. “Nuevos documentos catalanes de población y franquicia”. *Anuario de historia del derecho español*, 1980.
- GABERNET, A. “La documentació del Baix Llobregat al fons del Marquesat de Moja de la Biblioteca de Catalunya”. *Materials del Baix Llobregat*, 8, 2002, p. 123-124.
- GORINA DE TRAVY, J.L. “Can Moia”. *Catàleg de Patrimoni Montcada i Reixac*, 2018.

- LLOBET I PORTELLA, J.M. “Dalmau de Copons, un cavaller cerverí desafiat per Gil Suárez (1465)”. *Bulletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres*, 47, 2000, p. 425-429.
- MARTÍNEZ RODRÍGUEZ, M.A.:
“Linaje y poder en la Cataluña foral: la actividad política de los Copons”. *Cuadernos de Historia Moderna*, 22, 1999, p. 11-31.
“La mitjana noblesa catalana a la darrereria de l’etapa foral”. *Estudis*, 55, 2010, p. 168.
- MASSOT I MUNTANER, J. *Estudis de llengua i literatura catalanes/LIV. Homenatge a Joseph Gulsoy 2*. Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2007, p. 315.
- MOLINA GUTIÉRREZ, P. “Formación del patrimonio de los primeros marqueses de Moya”. *En la España Medieval*, 12, 1989, p. 285-304.
- MORALES ROCA, F.J. *Próceres habilitados en las cortes del principado de Cataluña, siglo XVII (1599-1713)*. Madrid: Hidalguía, 1983, p. 315.
- RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, D. *Palau Moja*. Grau en Ciències i Tecnologies de l’Edificació. Història i arquitectura [Benet Meca Acosta professor], febrer 2016.
- SANJUÁN, J.M. “La pervivencia de una élite: la evolución de la nobleza urbana Barcelonesa en el largo plazo (1714-1919). Del siglo XIX al XXI. Tendencias y debates”. Asociación de Historia Contemporánea. *Actas del XIV Congreso*, Mónica Moreno Seco (coord.). Alicante, 20-22 setembre de 2018, p. 612-625.
- SANTIRSO RODRÍGUEZ, M. “Los últimos señores de Cataluña”. *Hispania nova*, 2, 2001-2002.